

Utenriksdepartementet
Utenriksminister Jonas Gahr Støre

KONGELIG RESOLUSJON

Ref. nr:
Saksnr: 2005/14987
Dato: 28. april 2006

Vedlegg

FORSKRIFT OM SÆRLIGE TILTAK MOT USBEKISTAN

1. Innledning

Det fremmes med dette forslag til forskrift om særlige tiltak mot Usbekistan i medhold av lov om iverksettning av internasjonale, ikke-militære tiltak i form av avbrot eller avgrensning av økonomisk eller anna samkvem med tredjestatar eller rørsler av 27. april 2001 nr. 14 (tiltaksloven).

Bakgrunnen for forslaget er de usbekiske sikkerhetsstyrkenes omfattende, uforholdsmessige og vilkårlige væpnede angrep på demonstranter under opprøret i byen Andisjan i mai 2005, og myndighetenes avslag på FNs oppfordring om en internasjonal uavhengig gransking.

Menneskerettighetessituasjonen i Usbekistan er blitt betydelig forverret siden opprøret. Femten av opprørerne fra Andisjan er nå blitt idømt fengselsstraffer på 15-20 år etter en summarisk rettsak. Ifølge observatører fra EU og OSSE brøt rettssaken klart med internasjonale standarder for rettferdig rettergang. Det internasjonale samfunn, inkludert FN, OSSE, USA og EU, har kritisert rettssaken, samtidig som kravet om en gransking av hendelsene i Andisjan fastholdes. Norge har i flere fora stilt seg på linje med denne kritikken.

EUs vedtok felles holdning 2005/792/FUSP vedrørende Usbekistan den 14. november 2005. De særlige tiltakene mot Usbekistan er gjennomført i fellesskapet ved forordning (EF) nr. 1859/2005 av samme dato. Norge sluttet opp om EUs felles holdning den 23. november 2005.

2. Tiltaksloven

Tiltaksloven § 1 gir Kongen en generell fullmakt til å treffe de bestemmelser som er nødvendige for at Norge kan slutte seg til internasjonale, ikke-militære tiltak mot tredjestatar eller bevegelser. Loven kommer bare til anvendelse med hensyn til internasjonale tiltak som ikke er nedfelt i bindende vedtak av FNs sikkerhetsråd. Loven tar bl.a. sikte på gjennomføring i norsk rett av EUs tiltak i form av felles holdninger som ledd i den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk (FUSP). Lovens formål er å styrke Norges internasjonale handleevne, særlig ved

at tidsaspektet for norsk gjennomføring av tiltak det er bred internasjonal enighet om reduseres.

Tiltaksloven har tidligere vært benyttet som hjemmelsgrunnlag for forskrift om særlige tiltak mot Burma av 4. juli 2003.

Da lovforslaget ble behandlet i Stortinget, presiserte Utenrikskomiteen i sin innstilling at en "ikke bør benytte fullmaktsloven annet enn i tilfeller hvor virkningen av sanksjonene vil bli vesentlig svekket om man tar seg tid til å forelegge sanksjonstiltakene for Stortinget som egen sak." Videre forutsettes at "Regjeringen konsulterer Stortingets utvidede utenrikskomité før Regjeringen benytter fullmakten til å treffe forskrifter", jf Innst O nr 50 (2000-2001).

Stortingets organer er konsultert om bruk av tiltaksloven for å gjennomføre særlige tiltak mot Usbekistan i samsvar med EUs felles holdning.

3. Forskriften om særlige tiltak mot Usbekistan

Forskriften er basert på EUs felles holdning 2005/792/FUSP av 14. november 2005 vedrørende Usbekistan og forordning (EF) nr. 1859/2005 av samme dato, om gjennomføring av den felles holdningen. Tiltakene består i en utvidet våpenembargo og reiserestriksjoner knyttet til en liste med 12 navngitte usbekiske personer. Reiserestriksjonene mot gruppen av navngitte personer kan gjennomføres ved at Arbeids- og inkluderingsdepartementet benytter den instruksjonsadgangen som er hjemlet i utlendingsloven av 24. juni 1988 nr. 64, § 38, som bl.a. viser til utenrikspolitiske hensyn. Det er på den bakgrunn ikke nødvendig å fastsette reiserestriksjoner i selve forskriften.

Forskriften inneholder forbud mot eksport av våpen, tilknyttet materiell og utstyr som kan anvendes til nasjonal undertrykking, forbud mot formidling av faglig bistand knyttet til materiell, utstyr som nevnt ovenfor eller militære aktiviteter og finansiering eller finansieringsbistand i tilknytning til militære aktiviteter.

Tiltakslovens bestemmelser innebærer at forskriften gjelder med de begrensninger som følger av folkeretten, jf. lovens § 2, og at overtredelse av bestemmelser i forskriften kan medføre straff i form av bøter og/eller fengsel i inntil 3 år, jf. § 3.

Ifølge politiloven av 4. august 1995 nr. 53, §17 b første ledd nr. 4, skal politiets sikkerhetstjeneste (PST) forebygge og etterforske overtredelser av bestemmelser i eller i medholdt blant annet av lov til gjennomføring av bindende vedtak av FNs sikkerhetsråd eller annen lovgivning om tilsvarende særlige tiltak. Det legges følgelig til grunn at PST vil ha ansvar for å forebygge og etterforske overtredelser av forskriftens bestemmelser.

Forslag til forskrift har vært forelagt Justis- og politidepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Forsvarsdepartementet, som ikke hadde merknader til forskriften.

4. Nærmere om forskriftens enkelte bestemmelser

§1 angir forskriftens virkeområde, som er mer vidtrekkende enn straffelovens § 12 om norsk strafferetts virkekrets.

§2 inneholder definisjon av begrepet "faglig bistand" og angir at med "utstyr som kan anvendes til nasjonal undertrykking" menes det utstyr som står oppført i vedlegg I til forskriften. Listen over undertrykkelsesutstyr i vedlegg I til denne forskrift er identisk med vedlegg I til rådsforordning (EF) nr. 1859/2005.

§ 3 forbyr salg, levering, overføring og eksport av våpen og relatert materiell. Det presiseres at forbudet omfatter eksport mv. indirekte til Usbekistan eller til bruk i Usbekistan. I EUs felles holdning 2005/592/FUSP artikkel 1 nr. 1 omfatter våpenembargoen bruk av fartøy eller luftfartøy som fører et av EU-medlemsstatenes flagg. Spørsmålet om transportforbud må ses i sammenheng med den pågående evaluering av det generelle regelverket om eksportkontroll. I påvente av denne vurderingen tas ikke en slik bestemmelse inn i forskriften om særlige tiltak mot Usbekistan.

§ 4 gir regler om forbud mot bistand med tilknytning til militære aktiviteter og materiell. Forbudet omfatter faglig (tidligere kalt "teknisk") bistand med tilknytning til militære aktiviteter, i tillegg til materiell. Videre er det i bokstav b innført forbud mot å gi finansiering eller finansieringsbistand i tilknytning til militære aktiviteter og materiell, eller til relatert teknisk bistand og andre tjenester.

§ 5 forbyr salg mv. av utstyr som kan bli brukt til nasjonal undertrykking. Det fremgår av bestemmelsen at forbudene i §§ 3 og 4 gjelder tilsvarende med hensyn til slikt utstyr.

§ 6 inneholder bestemmelser om unntak fra §§ 3 til 5 for utstyr ment for humanitær bruk mv. Unntakene er gjort betinget av forhåndssamtykke fra Utenriksdepartementet. Seksjon for eksportkontroll vil behandle søknader i henhold til denne paragrafen. Det vil ikke være nødvendig for FN-personell, humanitært hjelpepersonell mv. å søke om tillatelse for midlertidig eksport av beskyttelsesbekledning som utelukkende er til deres personlige bruk.

5. Vurdering

Siktemålet med forskriften er å bidra til å påvirke de usbekiske myndigheter til å imøtekomme det internasjonale samfunnets krav om en gransking av hendelsen i Andisjan. Det legges til grunn at tiltakene, som det er bred europeisk enighet om, er i samsvar med Norges menneskerettighetsforpliktelser. Formålet med tiltakene er nettopp å styrke menneskerettighetenes stilling i Usbekistan. Forskriften må under enhver omstendighet tolkes og anvendes med de begrensninger som følger av folkeretten, derunder Norges menneskerettighetsforpliktelser, jf. tiltaksloven § 2.

Forskriften vil ikke medføre økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning. Oppfølging av tiltakene forutsettes håndtert innenfor eksisterende budsjettammer. Det økonomiske samkvem med Usbekistan er svært begrenset. Tiltakene antas ikke å medføre nevneverdige ulemper for næringslivet.

Tiltakene mot Usbekistan bør iverksettes så raskt som mulig i lys av at menneskerettighetssituasjonen i Usbekistan er blitt betydelig forverret siden opprøret. Forskriften bør derfor tre i kraft straks.

Utenriksdepartementet

tilrår:

Forskrift om særlige tiltak mot Usbekistan fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.